

banală, dar cu cât o înțelegi mai bine, cu atât mai mult te ghidează către a vedea ce este posibil”. De aceea recomandăm profesorilor să educe curiozitatea în comportamentul copiilor, ghidându-i în munca lor de cunoaștere a lumii și motivându-i să creeze dincolo de șablon. DAR, tot acest proces de „formare prin transformare” nu poate exista fără o bază teoretică bine pusă la punct.

Bibliografie:

1. Bahtin, Mihail Mihailovici, *Probleme de literatură și estetică*, Editura Univers, București, 1982;
2. Cosovan, O., Cartaleanu, T., Zgardan-Crudu, A. Boz, O., *Abordarea inter- și transdisciplinară a lexicului terminologic*, Chișinău, 2020;
3. Harold D. Stolovitch, Erica J. Keeps, *Formare prin transformare*, Editura Trei, București, 2017.

ALFABETIZAREA TERMINOLOGICĂ – MIJLOC DE ASIGURARE A
INTERDEPENDENȚEI DINTRE ABORDĂRILE TEORETICE ȘI CELE APLICATIVE ÎN
CONTEXTUL PREDĂRII LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE ÎN GIMNAZIU
TERMINOLOGICAL LITERACY – A MEANS OF ENSURING INTERDEPENDENCE
BETWEEN THEORETICAL AND APPLIED APPROACHES IN THE CONTEXT OF
TEACHING ROMANIAN LANGUAGE AND LITERATURE IN HIGH SCHOOLS

Angela PRODAN, profesor de limbă și literatură
română, grad didactic superior, LCI *Prometeu-Prim*

Angela PRODAN, teacher of Romanian language and
literature, higher teaching degree, LCI *Prometeu-Prim*

Rezumat: Elevul de azi, la încheierea școlarizării, trebuie să se afle în posesia unui pachet de competențe funcționale, care să-i permită a se integra cu succes în diverse sfere ale activității sociale. Competența de comunicare e prioritară în această listă, deoarece e fundamentală pentru studierea celorlalte discipline școlare, care au un obiectiv comun-de a le forma elevilor competențe transversale, utile în contextul social al globalizării și tehnologizării.

Fiecare disciplină, pentru a putea fi studiată, își are inventarul său de termeni științifici.

Capacitatea de a opera coerent cu termenii științifici din varii domenii, de a-i înțelege și a-i utiliza în procesul comunicării se numește alfabetizare terminologică. Bazele alfabetizării terminologice se pun în școală, la treapta gimnazială, când elevul învață toate materiile școlare clasice.

Alfabetizarea terminologică este condiția nr.1 și pentru studierea limbii și literaturii române, căci fiecare noțiune gramaticală sau de teorie literară, pentru a putea fi implementată cu succes în demersul didactic, presupune cunoașterea unui număr impunător de alți termeni atât din domeniul educației lingvistice și literar-artistică, cât și din sferile altor discipline școlare.

Vocabularul activ al elevului secolului XXI trebuie să conțină un bagaj mare de termeni aparținând variilor domenii științifice, pentru ca, la finalizarea școlii, profilul moral al elevului să comporte inclusiv însușirile cititorului și vorbitorului cult, posesor al unui lexic terminologic de bază, pe care să-l întrebuințeze cu ușurință ori de câte ori ar avea nevoie.

Cuvinte-cheie: Alfabetizare terminologică, competență-cheie, Curriculum, vorbitor cult, cititor elevat.

Abstract: Today's school-leaver must be in possession of a set of functional skills which will enable him/her to integrate successfully into various spheres of social activity. Communication skills are high on this list, because they are fundamental to the study of the other school subjects, which have a common objective - to provide pupils with transversal skills that are useful in the context of globalization and technology. In order to be studied, each subject has its own inventory of scientific terms.

The ability to work coherently with scientific terms from different fields, to understand them and use them in communication, is called terminological literacy. The foundations of terminological literacy are laid in school, specifically at the secondary level, when pupils learn all the classic school subjects.

Terminological literacy is also the first condition for studying the Romanian language and literature, for in order to be successfully implemented in the teaching approach, each grammatical or literary theory concept requires knowledge of a large number of other terms both in the field of language and literature and in other school subjects.

The active vocabulary of the 21st-century learner must contain a large number of terms from the various scientific fields so that, when leaving school, the learner's moral profile also includes the qualities of an educated reader and speaker, who possesses a fundamental terminological lexicon which he or she can easily use whenever needed.

Keywords: terminological literacy, key competence, curriculum, educated speaker, advanced reader.

Non scholae, sed vitae discimus! (Nu pentru școală, ci pentru viață învățăm!). În contextul didactic, actualitatea bine-cunoscutului aforism constă în faptul că relevă conexiunea indispensabilă dintre actul de învățare și realitatea cotidiană, în care se reflectă adevăratele interese ale eventualului absolvent, ce se vrea bine pregătit de viață întru a face față tuturor provocărilor acesteia.

Maxima, de asemenea, pune accentul și pe dimensiunea formativă a demersului didactic, reliefând totodată caracterul inter-/ pluri-/ și transdisciplinar al acesteia. Elevul de azi, la încheierea școlarizării, trebuie să se afle în posesia unui pachet de competențe funcționale, care să-i permită a se integra cu succes în diverse sfere ale activității sociale. În sistemul de competențe prevăzute de *Curriculum*, acestea sunt competențele-cheie, numite și transversale. Prioritară în lista competențelor-cheie este cea de comunicare în limba de instruire, inerentă atât celorlalte competențe transversale, dintre care țin s-o menționez pe cea de *a învăța să înveți*, cât și competențelor specifice, unităților de competențe, prezente în *Curriculumul pentru disciplina limba și literatura română*.

Evident că această competență este fundamentală și pentru studierea celorlalte discipline școlare, cu care limba și literatura română se află într-o continuă interdependență, definită în literatura didactică de specialitate drept: pluridisciplinaritate, interdisciplinaritate și transdisciplinaritate.

Conceptele de pluridisciplinaritate, interdisciplinaritate, transdisciplinaritate au un rol-cheie în proiectarea și desfășurarea demersului didactic de la începutul și până la încheierea școlarității. Grație formării abilității de a conecta o disciplină la alta, atât prin conținuturi, cât și prin activități practice, elevul își creează o imagine complexă a realității, învață să identifice situațiile de problemă, să le rezolve și să se convingă singur de faptul că fiecare disciplină școlară își are aportul ei în pregătirea adolescentului pentru viață, dezvoltându-i calități precum: gândirea critică, inteligența, perspicacitatea, dibăcia, spiritul întreprinzător ș.a, iar toate materiile școlare luate împreună lucrează pentru ca elevul-absolvent să atingă performanțe generale, care să constituie o bază solidă a progresului său ulterior atât în calitate de student, masterand sau doctorand, cât și de foarte bun specialist. Astfel inutilitatea întrebării demotivante: *La ce mi-ar folosi studierea acestei teme sau a acestui obiect în viață?* devine evidentă de la sine.

După cum am consemnat mai sus, impactul interdisciplinarității asupra procesului instructiv-educativ este că toate disciplinele școlare, ca parte integră a acestuia, au un obiectiv comun, transdisciplinar, de formare a unor competențe funcționale, utile pe plan mondial și actuale atât pentru procesul de globalizare, cât și pentru cel de tehnologizare.

Pe de altă parte însă, fiecare disciplină își are obiectul său de cercetare, conținutul său științific și, nu în ultimul rând, un inventar de termeni, care o definesc, cu care se asociază și fără de care nu poate fi percepută. Unii dintre aceștia ne sunt cunoscuți majorității, alții-mai puțin sau chiar deloc, însă cert este faptul că vocabularul activ al omului secolului XXI trebuie să conțină un bagaj impunător de termeni, aparținând variilor domenii științifice, care să-i permită a comunica eficient cu toți semenii săi, reprezentanți ai diverselor sfere de activitate, cum ar fi: medicii, contabilii, pedagogii, psihologii, managerii etc. Este vorba atât de o eventuală colaborare profesională, cât și de conversații simple, neprotocolare, inițiate cu scopul de a afla vreo anumită informație, de a-și rezolva problemele personale sau pur și simplu din plăcere, de dragul stabilirii și păstrării relațiilor interumane.

Cât despre elevul contemporan, aflat în plin proces de devenire, cunoașterea, înțelegerea, aplicarea terminologiei fiecărei discipline școlare îi deschid calea de acces la conținuturile științifice ale acesteia, la formarea deprinderilor de muncă intelectuală, de explorare independentă și de învățare pe tot parcursul vieții. De asemenea, doar știind foarte bine termenii științifici ai disciplinei pe care o studiază, elevul poate deveni un subiect activ al învățării, un receptor care înțelege în totalitate mesajul ce i se transmite de către profesor la oră, căci, într-un asemenea context de comunicare, termenii științifici devin, în mod automat, parte constituentă a codului. Întâmplător sau nu, dar tocmai am invocat și eu câțiva termeni științifici, cu scopul de a mă face explicită, în timp ce am vorbit mai sus despre comunicarea la oră dintre profesor și elevii săi. Este vorba despre: *receptor, mesaj, context de comunicare, cod*, termeni pe care elevii îi învață încă din clasa a V-a, la tema: *Situația de comunicare* și fără de care predarea ei este de neconceput. Datorită faptului că aceasta este reiterată de *Curriculumul pentru gimnaziu* în fiecare an, până în clasa a IX-a, elevii, atunci când ajung la tema dată, în clasele a VIII-a IX-a, asociază liber procesul de comunicare cu factori precum: *emițător, receptor, mesaj, cod, canal și context*, operând lesne cu aceștia și folosindu-i cu ușurință în exprimarea lor cotidiană.

Noțiunea de alfabetizare terminologică este „*definită drept capacitate de a opera coerent cu termenii științifici din varii domenii, de a-i înțelege și a-i utiliza în procesul comunicării...*”[1, p.57]

Limba și literatura română, ca disciplină de tip integrat, responsabilă de formarea competenței de comunicare, își are și ea multitudinea de termeni, a căror importanță primordială *Curriculumul* disciplinar pentru treapta gimnazială o anunță chiar din primele sale pagini. Conform acestuia, *Limba și literatura română integrează două domenii educaționale: educația lingvistică (EL) și educația literar-artistică (ELA)*[2, p.6]. *Educația lingvistică este domeniul de formare și dezvoltare a competențelor de comunicare cultă, prin cunoașterea sistemelor limbii (fonetic, lexical, gramatical) și angajarea elevului în producerea actelor comunicării* [2, p.6], iar *Educația literar-artistică (ELA) este domeniul de formare a cititorului cult de literatură, prin cunoașterea apropiată a unor opere și fenomene literare de valoare și prin angajarea elevului în producerea, redactarea unor texte literare și interpretative* [2, p.6]. Așadar, un pas decisiv în dezvoltarea competențelor de comunicare cultă este cunoașterea sistemelor limbii (fonetic, lexical, gramatical), iar cheia succesului în formarea competenței lectorale este nu doar citirea atentă și calitativă a operelor literare, ci și cunoașterea apropiată a fenomenelor literare de valoare, implicit și a terminologiei aparținând științei literaturii etc. Competențele specifice nr.3, 4, 5 din ediția 2019 a *Curriculumului*, împreună cu unitățile de competență corespunzătoare, nuanțează obiectivele educației lingvistice și ale celei literar-artistice, care alcătuiesc un obiectiv comun, de a le forma elevilor o motivație temeinică întru a excela atât ca și vorbitori elevați, capabili de a formula și scrie cu acuratețe stilistică, ortografică, punctuațională mesaje sau texte potrivite diferitor registre stilistice, cât și în calitate de cititori-model, apti de a citi orice tip de text, de a-l înțelege, interpreta și a-și construi un sistem de valori, atitudini și comportamente civice. Realizarea acestuia e posibilă însă, exclusiv, prin cunoașterea și implementarea în demersul didactic a unui inventar de termeni absolut necesari pentru desfășurarea fiecărei lecții, pentru predarea temelor, formularea sarcinilor de lucru și buna desfășurare a dialogului profesor- elev, respectiv, a relației sănătoase dintre aceștia.

Referindu-mă la frecvența cu care elevii folosesc terminologia atât în răspunsurile lor orale, cât și în cele scrise, pot spune că, pe parcursul experienței mele, am observat o tendință a unora de a o evita, acestora fiindu-le cu mult mai comod, de exemplu, să răspundă că virgula se folosește înainte de *dar, iar, deoarece, fiindcă, pentru că* etc., decât să introducă în argumentele lor noțiunile de *conjunție adversativă* sau *propoziție subordonată circumstanțială cauzală*. Aceeași tendință apare și la literatură, în cazul scrierii metaliterare. Dacă profesorul nu le cere elevilor în sarcina de lucru sau în algoritmul de scriere a textului solicitat utilizarea anumitor noțiuni, aceștia nu se prea obolesc să le valorifice, în consecință produsul obținut nefiind cel așteptat, de cele mai multe ori, asemănându-se cu alte tipuri de texte decât cele dorite.

Așadar, fenomenul alfabetizării terminologice este mai mult decât binevenit în procesul de școlarizare a elevului, mai ales la treapta gimnazială, când elevul învață toate materiile școlare clasice, care-i pun la dispoziție câte un bagaj solid de termeni, ce-l vor ajuta în studiile sale de mai departe la înțelegerea și asimilarea conținuturilor pe care ar urma să le studieze.

În continuare, ne vom referi la rolul alfabetizării terminologice în realizarea eficientă a demersului educativ al predării limbii și literaturii române în gimnaziu.

Revenind la problema cu care ne confruntăm la acest aspect, țin să afirm faptul că evitarea intenționată sau nu, din lene sau ignoranță, a terminologiei de specialitate nu are efectele cele mai îmbucurătoare pentru succesele de mai departe ale elevului, căci ceea ce nu se exersează se uită,

astfel ajungându-se la: confundarea părților de vorbire cu părțile de propoziție, în special, a subiectului cu substantivul și a predicatului cu verbul, la neînțelegerea sarcinilor de lucru și apariția unor situații paradoxale, în care elevul știe cum să realizeze itemul propus, dar nu știe că știe, din cauza faptului că a uitat ce înseamnă *valoare morfologică* sau la ce se referă termenul *mod de expunere*, de exemplu. Astfel se creează un lanț al slăbiciunilor, ce afectează serios eficiența demersului didactic, respectiv, formarea competenței de comunicare în limba de instruire, competență ce înglobează și extinde competența lingvistică.

Prin urmare, alfabetizarea terminologică nu este un moft al profesorului împătimit de disciplina-i predată, ce crede cu fanatism în faptul că toți elevii trebuie s-o cunoască la același nivel cu domnia sa, ci o premisă pentru buna desfășurare a demersului instructiv-educativ al predării limbii și literaturii române în școală.

Un exemplu relevant în acest sens ar fi o unitate de conținut definitorie pentru limba română, *Punctuația*. Aplicarea cu acuratețe, conform regulilor în vigoare, a semnelor de punctuație, mai ales a virgulelor, reprezintă călcâiul lui Ahile nu doar pentru elevi, ci și pentru mulți adulți intelectuali. Dacă e să ne referim la lacunele ce le înregistrează elevii la acest capitol, putem afirma că exemplele sunt multe și diverse, pe alocuri chiar foarte supărătoare: nefolosirea semnului punct la sfârșitul enunțului, nefolosirea virgulei în cazul adresării sau, din contra, folosirea acesteia acolo unde nu-i este locul, de exemplu, înaintea conjuncției copulative *și*, chiar dacă aceasta nu se repetă, ci leagă pur și simplu două părți de propoziție aflate în raport de coordonare, folosirea virgulei între subiect și predicat etc. Este tema pe care, în clasele a VIII-a și a IX-a, punem un accent deosebit, conducându-ne de zicala *bate fierul cât e cald*, căci anume acum se învață modulul *Sintaxa propoziției și a frazei*. Ediția din 2010 a *Curriculumului*, la care vom face referire, pentru că, în acest an de studii, 2022-2023, ultima generație de copii mai studiază după ea, prevede învățarea Sintaxei, în clasa a VIII-a, temele de sintaxă, doidora de termeni, fiind următoarele: *Relațiile sintactice în propoziție și frază: coordonarea, subordonarea; Fraza; Propoziția principală/subordonată/regentă; Părțile de propoziție, principale și secundare; Propozițiile subordonate complete, circumstanțiale; Apozitia; Adresarea; Cuvintele și construcțiile incidente*. În *Curriculum* sunt prevăzute 4 ore pentru realizarea unității de conținut *Reguli de aplicare a semnelor de punctuație*. Suficient, am spune noi, deoarece manualul de clasa a VIII-a, aprobat de MEC, autori: T.Cartaleanu, M.Ciobanu, O.Cosovan, valorifică, prin oferirea regulii corespunzătoare și a unei diversități de sarcini, aplicarea semnelor de punctuație la fiecare temă ce reclamă acest obiectiv operațional, respectiv profesorul poate folosi cele 4 ore tot în acest scop, dar la latitudinea sa.

În clasa a IX-a, tema se reia, obligatoriu, recapitulându-se și atrăgându-se o atenție sporită punerii corecte a semnelor de punctuație, căci atât la examenul de capacitate, cât și, ulterior, la liceu, inclusiv la examenul de bacalaureat, penalizarea prin depunctarea elevului de la corectitudinea gramaticală funcționează după principiul *dura lex, sed lex*. Același manual de clasa a VIII-a, la sfârșit, în rubrica *Anexe*, pune la dispoziția elevului toate regulile de punctuație în cadrul propoziției și al frazei, pe care acesta trebuie să le cunoască și să le poată aplica, astfel încât să producă texte impecabile din punctul de vedere al corectitudinii scrise. Formularea cât se poate de clară și organizată a regulilor de punctuație ar trebui să le facă accesibile tuturor elevilor, atât în ceea ce privește memorizarea, cât și implementarea lor, însă cu o singură condiție, *sine qua non*, aceștia să cunoască toate noțiunile gramaticale de care se face uz la enunțarea scrisă a fiecărei reguli și să poată opera cu ele la oră.

Astfel, pentru ca un elev exemplar să înregistreze un succes deplin, în vocabularul lui activ, trebuie să se facă prezente, actualizându-se ori de câte ori acesta ar avea nevoie, următoarele noțiuni: *propoziție, adresare, cuvânt incident, construcție incidentă, cuvânt-propoziție, interjecție, complement circumstanțial concesiv, apozitie dezvoltată, pronume personal, substantiv propriu, atribut, adjectiv, participiu, substantiv, articol hotărât, complement indirect dezvoltat, gerunziu, determinativ, construcție verbală, complement circumstanțial dezvoltat, atribut dezvoltat, părți de propoziție omogene, coordonare, juxtapunere, conjuncție adversativă, locuțiune conjuncțională adversativă, conjuncție copulativă, complement circumstanțial de serie, complement circumstanțial de timp, complement circumstanțial de loc, cuvânt generalizator, frază, propoziție subordonată concesivă, cauzală, condițională, de scop, consecutivă, propoziție subordonată atributivă explicativă, propoziție incidentă, cuvinte ale autorului, vorbire directă, propoziție subordonată completivă directă, propoziție subordonată completivă indirectă, propoziție subordonată circumstanțială de loc, de timp, de mod, jonctiv, propoziție regentă, cuplu corelativ* [3, p.190]

S-ar părea că termenii de mai sus sunt numiți într-un mod arbitrar, însă nu este deloc așa. Deși nu pretendem exhaustivitatea, operația pe care am făcut-o a fost una simplă, constând în extragerea din fiecare regulă de punctuație a noțiunilor de gramatică pe care elevul trebuie să le cunoască, recunoască și utilizeze în orientarea sa întru a aplica semnele de punctuație. În cazul dat, este vorba de folosirea virgulei. Citind această listă, îți dai seama că nu se exagerează deloc atunci când se afirmă că, *în spatele unei virgule, stă o gramatică întreagă*. Ba chiar mai mult ca atât, tema respectivă îi oferă elevului deschideri și pentru interpretarea, la literatură, a valorilor stilistice ale semnelor de punctuație, care volens-nolens, trimit la reguli, pentru a se putea explica de ce autorul, în virtutea licenței poetice, a pus virgula (sau un alt semn de punctuație) unde nu prevede regula sau, invers, nu a folosit-o.

Un exercițiu asociativ cu privire la rolul și specificul alfabetizării terminologice la orele de limbă română mă duce cu gândul la cunoscuta poezie a Anei Blandiana, *Șirul*, deoarece m-am convins că și între termenii gramaticali există un fel de solidaritate lexicală, fiecare dintre aceștia fiind *cu pumnu-ncleștat în haina celui din față*.

Pentru ilustrare voi lua tema de limbă română *Predicatul verbal*. Ca elevul să poată face corect o operație intelectuală cât se poate de simplă, precum identificarea, prin subliniere, a predicatelor verbale într-o secvență de text, el trebuie să intre într-un dialog substanțial cu un număr impunător de termeni gramaticali, veniți din diverse unități de conținut. Astfel, în primul rând, acesta trebuie să știe că predicatul verbal poate fi exprimat printr-un verb aflat doar la unul dintre modurile personale, respectiv, trebuie să cunoască modurile personale ale verbului, cu tot tacâmul lor de termeni. Modurile personale însă, la rândul lor, *stau cu pumnu-ncleștat* în haina modurilor nepersonale, pentru a nu fi confundate, dar și pentru a nu se pierde unul de altul, căci regulile de formare a perfectului simplu și a mai mult ca perfectului presupun cunoașterea participiului. De asemenea, elevul trebuie să-și amintească și diateza verbului, căci verbele la diateza pasivă au și ele funcția sintactică de predicat verbal, aici, cerându-se neapărat a puncta diferența dintre verbele predicative la diateza pasivă și predicatele nominale, în a căror componență intră și verbe semicopulative, care, atunci când sunt determinate de un complement circumstanțial de loc, devin predicative, de exemplu: *a fi, a însemna, a ieși, a rămâne, a se face* etc. Și, ca elevul să-și finalizeze misiunea academică fără nici o scăpare, neapărat trebuie să știe pe de rost care sunt adverbele și locuțiunile adverbiale predicative, traseul terminologic conducându-l spre propoziția subordonată subiectivă, respectiv, și spre elementele de relație ce o

introduc anume în frazele unde elemente regente îi sunt adverbele și locuțiunile adverbiale predicative. Este vorba despre conjuncțiile subordonatoare *că, să (rar)*. Cu adverbele predicative, *se țin de mână* cuvintele incidente, cu scopul de a li se aminti elevilor, prin repetarea lor periodică, care este diferența dintre ele. A nu se uita nici de interjecția cu valoare predicativă, nici de locuțiunea verbală, predicate verbale cu acte în regulă și ele.

Concluzia este că un termen gramatical, aparent simplu, cunoscut de toată lumea, reclamă o gamă largă de alți termeni, punând în mișcare un întreg sistem de relații și reguli gramaticale, în care elevul trebuie să se edifice, ca subiect al propriei formări comunicativ-lingvistice și literar-artistice, căci limba este un sistem de norme ce dictează corectitudinea exprimării și care se înscriu în profilul vorbitorului cult.

Cât despre literatura română, e suficient, de asemenea, să punem pe tapet cele mai dese confuzii ale elevilor în ceea ce privește teoria literară, cum ar fi cele de *autor-narator, narator-eu liric*, sau cele mai neoportune verbe pe care le folosesc aceștia în texte sau secvențe de texte metaliterare, ca să ne dăm seama că nevoia alfabetizării terminologice persistă și aici.

Întâi de toate, elevul, pentru a obține o cultură literară, trebuie să-și formeze, la etapa gimnazială, o reprezentare generală despre conceptul de literatură, iar profesorul se cuvine să-l ajute să înțeleagă că, paralel cu actul de creație al literaturii, a fost fundamentată o știință mecanismul căreia funcționează având la bază importante achiziții noționale, învățarea cărora constituie un imperativ major al orelor de literatură. Altfel, nu va putea fi gustată cu adevărat frumusețea acesteia, căci disciplinele care pun în lumină valoarea operei literare sunt: critica literară și teoria literaturii. Cu cât cititorul va mai avizat în terminologia prevăzută de conținuturile curriculare, cu atât receptarea operei literare va fi mai profundă, trăirea-i artistică mai intensă, iar plăcerea lecturii mai mare, căci *...opera literară produce emoție, sens și semnificație nu doar prin ceea ce spune, prin viziunea pe care o transmite, ci și prin modalitatea de transmitere a viziunii* [4, p.62]. În acest fel, elevul va reuși să-și formeze anumite atitudini față de text, pe care și le va expune în baza gândirii sale critice și reflexive, dar nu în cea a unor abordări subiective și neargumentate de genul *îmi place sau nu-mi place*.

De asemenea, elevul trebuie să știe că figurile de stil se bazează pe sugestie, nu pe comunicare directă, iar interpretarea acestora dezvăluie și un anumit gust estetic, ce se cere reflectat într-un limbaj potrivit, în care nu-și au locul formulări rudimentare de genul: *metafora arată sau acțiunea se petrece*, ci enunțări elevate, ce reclamă folosirea cuvintelor din câmpul semantic al verbelor sugestiei, cum ar fi: *sugerează, relevă, simbolizează, reliefează etc.*

Cercetătorul Roland Barthes afirmă că: *Dacă, prin cine știe ce exces ...sau barbarie, toate disciplinele ar trebui expulzate din învățământ cu excepția uneia, disciplina literară ar trebui salvată, căci toate științele sunt prezente în monumentul literar...* [5, p.209-210]

Citatul pune în lumină valențele multidisciplinare ale literaturii, ce se manifestă în momentul întâlnirii elevului cu opera artistică și care îi solicită, în timpul literației, actualizarea unor informații exterioare textului, ce rezidă în experiențele-i academice și a celor din viața-i cotidiană sau din variile domenii de interes ale elevului. Prezența tuturor științelor în cadrul disciplinei literare creează un climat favorabil pentru un dialog al termenilor, care se produce cu succes, în virtutea alfabetizării terminologice.

Spre ilustrare vom folosi impresionanta povestire științifico-fantastică a cunoscutului scriitor american Ray Bradburry, pe care o propune manualul de limbă și literatură română pentru clasa a IX-a, *editura Știința, 2016, autori : T.Cartaleanu, M.Ciobanu, O.Cosovan*, la tema literară : *Lumi fantastice*.

Așadar, ca elevul să poată dialogiza cu textul la toate cele 6 niveluri de învățare prevăzute de taxonomia lui Bloom, acesta, mai întâi de toate, trebuie să se edifice, consultând dicționarul unde e cazul, în clarificarea sau concretizarea sensului unei serii importante de cuvinte-termeni imperios necesare pentru cunoașterea și înțelegerea textului. De exemplu : *releu, cutie meteorologică, pulverizator, robot, injector, șrapnel, paranoia, psihoză, conductă, roțile dințate, rezervor, chepeng, pompe, creier electronic ș.a* Prin urmare, în scurta povestire științifico-fantastică a lui Ray Bradbury se întâlnesc termeni din domeniul medicinei, militariei, informaticii, fizicii ș.a. Pe unii, elevii îi cunosc de la orele de fizică, informatică sau din experiența lor de viață, cu alții se familiarizează chiar la ora de literatură, cu ajutorul dicționarului, al sitului Google etc.

Sarcinile de lucru, propuse de autorii manualului, pentru acest text depășesc nivelul de cunoaștere și înțelegere, implicând și ele uzul terminologiei disciplinare și transdisciplinare din domeniile : tehnică și tehnologie, geografie, istorie, pictură etc. și provocând elevul să-și pună în circuit vocabularul terminologic :

-Identificați în text - separat - termenii care țin de tehnică/tehnologie și noțiunile care au obținut această calitate prin adăugarea unei însușiri suplimentare [6, ex.6, pag.121].

- Pornind de la avantajele tehnologice descrise în povestirea lui Ray Bradbury, propuneți o serie de „utilaje” necesare pentru comoditate...Descrieți posibilitățile tehnice de elaborare a unor utilaje/tehnologii raționale [6, ex.3, pag.123].

- Care sunt, în opinia dvs., posibilele coliziuni tehnice, sociale, politice etc., care ar transforma o utopie în antiutopie, catastrofă, dezastru [6, ex.4, p.123].

- Priviți imaginile pictorilor suprarealiști Rene Magritte, Salvador Dali, Yves Tanguy ș.a și argumentați dacă există o legătură între literatura SF și pictura suprarealistă [6,ex.5, pag.123]

În concluzie, alfabetizarea terminologică constituie un imperativ didactic major în realizarea demersului educativ la limba și literatura română. Ea se înscrie în procesul complex de sporire a calității învățării, constituind și o premisă pentru formarea competențelor specifice ale disciplinei, dar și a competențelor-cheie, menite să asigure interesele și nevoile educaționale ale elevului și să contureze profilul moral al cititorului elevat și al vorbitorului cult, posesor al unui vocabular terminologic de bază, pe care îl va actualiza și utiliza cu ușurință și abilitate în variate contexte de comunicare.

Referințe bibliografice:

- 1.Cosovan, Olga. *Argumente pentru alfabetizarea terminologică*. În: *Didactica Pro*, 2020, nr. 2-3, p.56-60.
2. *Curriculum național Limba și literatura română, clasele V-IX*, Chișinău, 2020.
3. Cartaleanu, Tatiana; Ciobanu, Mircea; Cosovan, Olga. *Limba și literatura română, manual pentru clasa a VIII-a*, Chișinău, Știința, 2019.
4. Pamfil, Alina *Didactica literaturii. Reorientări*, București, Art, 2016.
5. Barthes, Roland. *Plăcerea textului. Roland Barthes despre Roland Barthes. Lecția*, Chișinău, Cartier, 2006.
6. Cartaleanu, Tatiana; Ciobanu, Mircea; Cosovan, Olga. *Limba și literatura română, manual pentru clasa a IX-a*, Chișinău, Știința 2016.